

desilo. Ili je, opet, neće zadesiti kao sudbinski pečat koji kaplje svojim crvenim suzama i čiju vrelinu tek osećaš na vlastitoj koži.

Verovao sam u plamsaj reči koji će izneti paležnaše porodične kuće u Nehajcu, grob slatke duše, Stojne, koja je krenula da me vrati iz sveta, Vojina što nije mogao bez špila i dugova, grdobnu oluju što se obrušava na usamljenog torbara kraj bagrema, čobanice koje se posipaju solju da osepe pod stomakom ovčiju dobrotu, dukat koji se otkotrljao između dve podnice i sad njegove blisice oči zveraju u nevidelici. Sve sam to pričao u dahu i kitnjasto, kao da prepričavam roman, trilogiju, knjigu bez nastanka.

Ruška je zevala, bilo joj je više nego dosadno, nisam uspeo da je pretvorim u pomnog slušaoca. Rekla je da se od toga ne živi i da poslušam nju koja zna sve hotelske plafone u gradu. Ona mi reče da valjam to drugom, a njoj govorim kao starom drugu s kojim ću noćas da podelim raspeće postelje.

Kako je izgledala? Da li čovek razgleda ženu koja ne sluša što on melje, već se rukom zaklanja od dosade i debelim pljavozom svetskog bola precrtava redove koje je hteo da proda kao sam mleč život, nešto što je moglo da mu se desi, ili je to iskustvo na rođenoj koži. Debelo namazane usne, drečava, potkusana haljina, gustim maljama osute jake noge i krupan mladež na tustoj mišici koji budji pohotne i zdrave misli. Sedeo sam, oduzet, u strpljivom čekanju klimavog Bude koji je zaboravio našu porudžbinu.

Nije se pojavila ni kad je Buda doneo jelo i pola litre rizlinga s ružičastim sifonom. Da mi je bar uputila prekomni pogled, dala kakav jedva primetan mig, vidljiv samo za mene. Nije smela da me ostavi samog s tom ženom koja je bacila na pod sve što sam s marom skupljao u svoju torbu i sada pred nju pljusnuo kao neviđenu robu koja bi je morala opseniti i uveriti u čitav život što je preda mnom.

Rešio sam da platim ćutljivošću svoju nepotrebnu brbljivost i bio sam u pravu. Sve što sam negde ispričao pre nego što sam uspeo da sročim, propalo je bespovratno. Ništa od toga ne može da se sastavi, to je pripadalo besmislici kojom čovek ne može da spase svoja tvrdičenja i mlečni put kojim ga vezuje za majku. To je bio sirotinjski nauk koji sam vezivao za Rušku i tu noć.

Noć je bila omeđena uskim krevetom, mlitavim praćakom umorne žene, vrelinom koja me je raspamećivala i krotila. Gledao sam to okrupnjalo telo i ona je to, u snu, primećivala, jer je navlačila ružičasti jorgan i pokrivala se kao spomenik čednosti kao tajna pred kojom sam bio go i nikakav. Sva moja mašta pretočila se u šljaku pred jednim njenim pokretom, diktiranim nagonom; zagrljaj je rastalio svaku poru i uesteljivost, vlaga nas je spojila pred čudom.

Na čovekovo koži ima četiri miliona »tačaka bola«, to sam negde pokupio. Ona je zavijala svaku ponaosob, izbudila pritaženu snagu i snizala me kraj sebe. Gde su ta bolna mesta iz kojih se rađa sve što nas golim rukama dira, odakle počinje slepilo i gde mlečni put prekida svaki dovod bola, kao i usijano saznanje sreće.

Dirao sam je tamo gde sam pretpostavljao da najviše postoji pokušao da pronađem sav taj zamršeni reljef kroz koji izdišemo, čednost koja se preklinje s besramnošću, netaknute prostore što se otvaraju u ženi pred kojom kleca staračko koleno i mladalačka uspaljenost. Sve je to bilo pobrkano i ništa se nije moglo izneti iz rođenja čovekovog pred kojim smo nemoćni kao sekira pred nebeskom gromadom. Za svaku bolnu žižu i neznanje valja se skupo naplatiti, ali tušta i tma nas navodi u grešnu misao da bi nas ozarila neviđenom srećom, uterala nas u laž iz koje čitavo izlazi samo ćutanje.

Nisam mogao da zaspijem do petih petlova, nisam smeo da oprostim mnoge stvari u životu koje sam radio s lakoćom neznaalice i nabedene budale. Čimio sam se sebi laik i malaksav, spreman da lebdim u zraku koji se pomalja i pada kroz prozor kao budnica. Čekao sam jutrenje poput drevnog zvuka koji će oglašiti dan. »I kao talas suho granje, tako njihov zvuk odnosi bolju i pečal, kida uze taštine, a skrušena duša razgovara s nebom« izgovorio sam glasno i prvi put mi je ta misao bila jasna kao hleb na pekarskoj lopati.

Sunce se, nestašni deran, ispelo na avlijski dud. Zvuk budilice kao da je hteo upozoriti da sam nije poželjan u cikl zore. Lavež koji je uznemireno odavao beskućnika. Grebuckanje gugutki o pleh ispred prozora. Mramor Ruške koja se meškolji. »Neka« neka... »Zvonici na Svetom Marku brujaali su u čistom jutru. Mastiljavi talog se hrpio po zabitim uglovima. Ispljuskao sam se na avlijskoj česmi i navukao košulju. Panj kraj samih vrata bio je iscrvenjen nedužnom krvlju koju ni Bellilo zore nije moglo da očisti svojom rukom.

Put do Nehajca i groba slatke duše Stojne Džindžarević vođio je preko autobuse stanice. Bio sam prvi putnik koji je kupio kartu od sanjive devojke iza staklenog šaltera i najnestrpljiviji. Nepočišćena čelkaonica dočekala me je narogušenim otpacima. U uglu je stajala vaga na kojoj je pisalo: VAGANJE PROVERAVA ZDRAVLJE I POMAŽE SLEPE. Ubacio sam novčić i zmureći stao pred kazaljku. Koliko ću dugo da čekam polazak na toj nedužnoj vagi, nije zavisilo od mene.

s leva na desno: pasternak, aizenštajn, olga tretjakova, lili brik, majakovski, g. 1926.

AJZENŠTAJN O MAJAKOVSKOM¹

I

Pomisao o čemu da se govori.
O osnovnim stvarima.
Majakovski kao buntovan duh.

O našoj mladosti.
Vatrenost skupa sa žestokom pozadinom.
Đavo sam sebi nije brat.
Vitebsk.

Maljevič
ROSTA poster²
Nepušten na Mystery-Bouffe.³

Produktivnost i marljivost.

Ne znam kako da govorim.
No ja sam u povlašćenom položaju.
Niti sam zvanični govornik niti književno potkovan.
I dato mi je odobrenje da govorim što mislim.
Stoga ne moram da citiram iz poezije i nisam obavezan da navodim najskorije ustanovljene klišeje o Majakovskom. Staljinove reči *ausgeschlossen*.
I nisam prinuđen da pristanem na sve i svašta. Na primer o filmu. Oni kanonizuju stav da scenarija Majakovskog nemaju svrhe. Ne po rđavim scenarijima.

Po metodu mišljenja je on kinematografičan. Japanski film je vrlo slab, ali filmski metod u umetnosti Japanaca

ije dostojan pažnje.

Ketrin (sic) Sperdžen o Šekspiru, dobar porodični čovek. Čime je lojalni realista bio »upokojen«. Taj pad i polje sila nisu bez osnova, već u celosti izrastaju iz sagledavanja Nove Renesanse — prerevolucionarno predosećanje i život u njemu kao celina.

Epoha = Rana Renesansa (na primer Učelo). Veliki građanski osećaj Majakovskog i njegov patos iznikli su iz tog osećanja.

Naročito stanje.

Grad Vitebsk (Maljevič) i ROSTA poster.

Majakovski kao zajednička imenica, ali sa velikim slovom, za vatrenost, traganja, revolucionarni zanos i poštenje. Antifašizam tih crta što sija danas još jasnijim sjajem. To je ono što stvaraju najveći ne samo u poeziji, već na svim poljima umetnosti,

u svim sferama života.

I taj veliki napor protiv tmine fašizma.

II

Nezvanični govornik ili književno potkovan.

Nekonvencionalan osvrt

i ne-citati iz poezije,

već podmićenje starog duga Vladimiru Vladimiroviču

i kako smo ga razumevali i duboko poštovali.

Pored svega rečenog čini se kao da ne govorimo

o Majakovskom, najtačnija i najvažnija stvar nije istaknuta.

Koliko je bio značajan za nas.

Slučaj sa Šekspirovom.

Ketrin (sic) Sperdžen.

Lir, Romeo i Julija, Ričard III.

Spomen-ploča u vidu prikaza.

Marlou, Ben Džonson, Flečer.

Zbog čega.

Majakovski isto.

Na primer, Majakovski i film.

U neku ruku velik i za film. Osrednji scenariji, uzgred — u metodu.

Japanski film i japanska kultura.

Direktni sledbenik Puškina.

Ali u celosti

poput G-đe Sperdžen

To da je bio veliki građanin

i dobar realista.

Prosperitet i smutnja.

Prvo neosporno

Sudovi o njemu kao velikom pesniku — nerazdvojni.

Njegov realizam drugačiji

() Zgodno rečeno o nesvakidašnjem.

Umovanje. Težnja

da se skrši i da se nanovo gradi,

a nema o mnogo čemu da se umuje.

Period koji je ustanovljen

U tom je on objektivno

i period ustanovljavanja

odražavao doba.

(ustanovljen?).

Rana Renesansa.

Učelo, Masačo, Andrea de Kastanjo

i 20-te

Bitno

Buntovništvo

neumornost

nemanje počinka.

Mladost. Samozadovoljstvo. Sramežljivost.

Dobre stvari.

Naknada nam je napredak.

Ali traganja i marljivost dovoljni nisu.

Buntovništvo s revolucionarnom mišlju.

Buntovništvo.

Maljevič

Grad Vitebsk

ROSTA poster

Dani precrtani

Datumi dostojni pažnje

Datumi kada se zvalo na bespokojsstvo, traganje.

NAPOMENE:

¹ Ovaj tekst prvi put je objavio A. V. Fevraljski u knjizi *Majakovski i sovjetska literatura* (Moskva, 1964). On predstavlja pisanu osnovu govora u čast Majakovskom, a Ajzenštajn ga je održao u Puškinovoj javnoj biblioteci u Alma Ati, 19. aprila 1942.

² Majakovski je od 1919. radio u Ruskoj telegrafskoj agenciji (ROSTA), kreirajući postere poznate kao »Prozori ROSTE« koje je sam crtao i za koje je, istovremeno, pisao tekstove, uglavnom stihove aktuelne tematike.

³ Predstava Majakovskog sa čije je probe Ajzenštajn bio odstranjen kao »nepozvan«.

Preveo:
Vladimir Kopicl

prepiska S vladimirom

pero zubac

I

Grlo gore
u sat sapet
kad je pisati o vatri
za leporeke jeres,
bez zlobe gutaj pokudu kao
hvala
i prstenuj prst koji će na tebe
da upere.

On i nije uperen da bude smerokaz
tvom traganju za dobrim, za vazlogom vere,
— rečju, a ne prstom, odlika je vodiča —
a delom ponajpre;
on se tu migolji porad odličja,
on puca prvi. Bez raspre.

Nauk je u telu da budeš opor,
da dobro razbiraš okom, kao dete.
Samo nevoljnici i neimari istine
još mogu da vole poete.

Samo oni koji su podredili sebe
zemlji i čoveku, vodi i nebu,
koji će veseli biti u svom grobu
jer ih buduća dojenčad pamti,
umeju da budu hleb tvom jeziku
i tvojoj šutnji
i ne znajuć za te.

II

Izgovaram jasno
i rimujem
da se lakše upamti.
Gorak bezrazložno, jer umem
što nije svakom dano.
Znam reč koja plamti.
al ne zapisujem je.
Rekli bi-otrcano.

Pevao sam kako sam voleo
i kako su me bolela nepca,
od svega ljudskog, od milošte.
Uskoro i ja, znam, manuću se pera
i dohvatiti se, kao i ti,
u jutru slepog meseca
revolvera.

Reči su lažna oporuka.
Ne poručujem kako treba ići
i kako bi trebalo biti.